

ו-ז. עבודת המצוות של אומות העולם והגמול לעולם הבא

ואולם לא היתה הגזרה להאביד את האומות האלה. אבל היתה הגזרה שישארו במדרגה השפלה שזכרנו, והוא מין אנושיות שהיה ראוי שלא ימצא, אילו לא חטא אדם הראשון, והוא בחטאו גרם לו שימצא.

ואמנם כיון שיש בהם בחינת אנושיות¹³⁸, אע"פ שהיא שפלה, רצה הקב"ה שיהיה להם מעין מה שראוי לאנושיות האמיתי, והיינו שיהיה להם נשמה כעין נשמות בני ישראל, אע"פ שאין מדרגתה מדרגת נשמות ישראל אלא שפלה מהם הרבה¹³⁹. ויהיה להם מצוות, (ש)יקנו בהם הצלחה גופיית (=תיקון החברה והמידות) ונפשיית (=אמונה באל) גם כן כפי מה שראוי לבחינתם, והם מצוות בני נח¹⁴⁰.

הערות - ילמד ענוים דרכו

138 מהר"ל נצח ישראל פרק יא: "שם 'אדם', אף על גב שמדרגה זאת אינה שייכת רק לישראל ולא לאומות, מכל מקום יש לאומות שם 'אדם' במה, כי נקראו 'אדם' בשביל הצלם האלוהי, כדכתיב 'נעשה אדם בצלמנו וגו''. רק שאצל האומות צורת האדם בטלה אצל הגוף, כי מצד הגוף החומרי נתבטל הצלם האלוהי הזה שהוא לאדם, וכאילו היה הכל חומרי, ואין כאן צלם האלוהי הזה. מכל מקום נמצא הצלם הזה אצל שאר אומות, רק שהוא בטל ואינו נחשב לכלום... ועוד, כי כאשר נברא האדם היה מעלה זאת לאדם ולנח, אף כי אינם בשם 'ישראל' נקראים. ואם אחר שבחר ה' יתברך שמו בישראל נתמעט הצלם הזה אצל האומות, מכל מקום הצלם האלוהי הוא שייך לאדם במה שהוא אדם גם כן, ודבר זה מבורא".

139 ז"ל הרמח"ל בקנאת ה' צבאות: "ובאמת אומות העולם נקראים אילן שענפיו מרובים ושורשיו מועטים, כי אינם יוצאים אלא מבחינה היותר תחתונה שבקדושה, והיא השורש המועט אשר להם. ולמטה בעולם מתפשטים בריבוי בכמה אומות, ובבוא הרוח מלמעלה לדחותם, הנה הם נדחים מיד, כי אין להם העמדה. אבל ישראל הם אילן ששורשיו מרובים, שהרי ישראל נשרשים בכל המאורות כולם, ולכן אין ה"ס"א יכולה לעקור אותם. כי אם הקטרוג במקום אחד, יתחזקו במקום אחר. וסוף סוף שורשם במקום שאין ס"א מגעת שם כלל. וישראל נקראים 'ארוי אל', מפני רוב גובה אחיזתם. אבל ה"ס"א אינה באמת אלא כחציר השפל, העומד רק על הארץ, שהוא סוד מלכות, כי רק בחינה זאת היא השורש לס"א. ואף על פי שנראים גבוהים מפני התפשטותם, הנה אין זה אלא לפנים. ובחזרה לשורשם הם חציר, ואז נרמסים ברגלים, שהם בשני משיחים; כי היותר גבוה שבאומות העולם הוא תחתון מכל ישראל..."

140 שמות רבה ל, ט: "מגיד דבריו ליעקב" - א"ר אבהו בשם רבי יוסי ב"ר חנינא: משל למלך שהיה לו פרדס והיה נוטע בו כל מיני אילנות ולא היה נכנס לתוכו אלא הוא, שהיה משמרו. משעמדו בניו על פרקן א"ל: בני! הפרדס הזה אני הייתי משמרו ולא הנחתי אדם להכנס בתוכו, אתם תהיו משמרין אותו כדרך שהייתי אני משמרו. כך אמר האלוהים לישראל: עד שלא בראתי את העולם הזה התקנתי את התורה... לא נתתיה לאחד מן עובדי כוכבים אלא לישראל, שכיון שעמדו ישראל ואמרו: 'כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע' - מיד נתנה להם. הוי: 'מגיד דבריו ליעקב חקיו ומשפטיו לישראל לא עשה כן לכל גוי' אלא למי? ליעקב שבחרו מכל העובדי כוכבים. ולא נתן להם אלא מקצת, נתן לאדם - ו' מצוות, הוסיף לנח - אחת, לאברהם - ח', ליעקב - ט', אבל לישראל נתן להם הכל. א"ר סימון בשם ר' חנינא: משל למלך שהיה לפניו שולחן ערוך ומיני תבשילין. נכנס עבדו - נתן לו חתיכה, שני - נתן לו ביצה, שלישי - נתן לו ירק, וכן לכל אחד ואחד, נכנס בנו - נתן לו כל השולחן לפניו. אמר לו: לאלו נתתי מנה מנה, אבל את הכל נתתי ברשותך. כך הקדוש ברוך הוא לא נתן

מסלול 1: יום ג, ח סיון
מסלול 2: יום ד, ח סיון
מסלול 3: יום ה, ז סיון
מסלול 4: יום א, ח סיון

והנה מתחילת הבריאה נודמנו כל הדברים להיותם כך, אם יהיה שיחטא אדם¹⁴¹, וכמו שנבראו כל שאר ההיזקים והעונשים על התנאי, וכמאמרם ז"ל.

ואולם לעולם הבא לא תמצאנה אומות זולת ישראל, ולנפש חסידי אומות העולם ינתן מציאות¹⁴² בבחינה נוספת ונספחת על ישראל עצמם, ונטפלים להם כלבוש הנטפל

הערות - ילמד ענוים דרכו

לעובדי כוכבים אלא מקצת מצוות, אבל כשעמדו ישראל, אמר להם: הרי כל התורה כולה לכם, שנאמר: 'לא עשה כן לכל גוי'.

אמר רבי אליעזר: משל למלך שיצא למלחמה והיו הלגיונות עמו והיה שוחט בהמה והיה מחלק לכל אחד ואחד מנה כדי שייגיע. הציץ בנו וא"ל: מה אתה נותן לי? א"ל: ממה שהתקנתי לעצמי. לפיכך נתן האלוהים לעובדי כוכבים מצוות גולמיות שייגעו בהן ולא הפריש בהן בין טומאה לטהרה. באו ישראל ופירש להם המצוות כל אחד ואחד, עונשה ומתן שכרה שנאמר: 'שקני מנשיקות פיהו', לכך נאמר: 'חוקיו ומשפטיו לישראל'.

הרי לנו במדרש שלוש הנקודות שהזכיר הרמח"ל: רבי אבהו ביאר שהתורה לא ניתנה לעולם אפילו לאבות עד שהופיע אילנו של אברהם בשלמות בענפיו הראשיים - והוא מה שכתב הרמח"ל בסעיף ה. רבי סימון ביאר שניתנו לאומות העולם שבע מצוות ואילו לישראל ניתנה כל התורה - והוא מה שביאר הרמח"ל כאן בסעיף ו-ז. רבי אליעזר ביאר שגם המצוות שקיבלו אינן משפיעות למעלה, אלא הן מצוות גולמיות, ואילו לישראל נתן מצוות שמשפיעות, ויש שכר ועונש - והוא מה שיבאר הרמח"ל לקמן בסעיף ט.

141 שהרי אין כל חדש תחת השמש, אלא כל האפשרויות פתוחות. גם האפשרות שיהיו עולם הנשמות והמיתה ותחיית המתים, היתה קיימת עוד לפני חטא אדם הראשון, וכן האפשרות שתינתן תורה לישראל ומצוות גולמיות לאומות העולם אם יחטאו, היתה קיימת מראש. וכן לעתיד נאמר שיש גאולה בבחינת "זכור" ויש גאולה בבחינת "לא זכור".

בעניין שתי בחינות אפשריות באדם - עיין בדברי הנצי"ב על הפסוק "ויברא אלוהים את האדם בצלמו, בצלם אלוהים ברא אותו" - והן שתי מדרגות.

142 נקודה זו היא מחלוקת רבי אליעזר ורבי יהושע בסנהדרין קה"א: "רבי אליעזר אומר: 'ישובו רשעים לשאולה כל גוים שכחי אלוהים', ישובו רשעים לשאולה - אלו פושעי ישראל, כל גוים שכחי אלוהים - אלו פושעי גוים, דברי רבי אליעזר. אמר לו רבי יהושע: וכי נאמר בכל גוים? והלא לא נאמר אלא 'כל גוים שכחי אלוהים'. אלא: ישובו רשעים לשאולה - מאן נינהו? כל גוים שכחי אלוהים. ואף אותו רשע נתן סימן בעצמו, אמר: 'תמות נפשי מות ישרים', אם תמות נפשי מות ישרים - 'תהא אחריתי כמוהו', ואם לאו: 'הנני הולך לעמי'". והרמב"ם בהל' מלכים ח,יא כתב: "כל המקבל שבע מצוות ונוהר לעשותן הרי זה מחסידי אומות העולם, ויש לו חלק לעולם הבא. והוא שיקבל אותן ויעשה אותן מפני שציווה בהן הקדוש ברוך הוא בתורה והודיענו על ידי משה רבינו שבני נח מקודם נצטוו בהן. אבל אם עשאן מפני הכרע הדעת - אין זה גר תושב ואינו מחסידי אומות העולם ולא מחכמיהם (וי"ג: אלא מחכמיהם)". הרי שפסק הרמב"ם כרבי יהושע (וכך פסק גם בהל' תשובה ג,ה; עדות יא,י). אבל בהל' איסורי ביאה יד,ד פסק הרמב"ם כרבי אליעזר, שאמר שאומרים לגר: 'הוי יודע שהעולם הבא אינו צפון אלא לצדיקים והם ישראל'. והרי גם לחסידי אומות העולם יש עולם הבא?

הרמח"ל כאן תייער את הסתירה: יש לחסידי אומות העולם עולם הבא כטפלים לישראל (כדלקמן בהערה הבאה), ומכוח ישראל הם נגדרים.

אם כן, נראה שאלה שני הצדדים במחלוקת רבי אליעזר ורבי יהושע. רבי אליעזר מדבר מצד מעלת עולם הבא העצמית - אותה יש רק לישראל, ורבי יהושע מדבר מצד עצם הזכאות להמצא בחיי עולם

מסלול 1: יום ג, ח סיון מסלול 3: יום ה, ז סיון
מסלול 2: יום ד, ח סיון מסלול 4: יום א, ח סיון

לאדם¹⁴³. ובבחינה זו יגיע להם מה שיגיע מן הטוב¹⁴⁴, ואין בחוקם (=בכוחם) שישגו יותר מזה כלל.

ת. החילוק בהשגחת ועניין שבעים שרי אומות העולם

והנה בשעה¹⁴⁵ שנחלק העולם כך, שם הקב"ה שבעים פקידים מסוג המלאכיים, שיהיו הם הממונים על האומות האלה, ומשקיפים עליהם ומשגיחים על ענייניהם. והוא יתברך שמו לא ישגיח עליהם אלא בהשגחה כללית, והשר הוא ישגיח עליהם בהשגחה פרטית, בכוח שמסר לו האדון ב"ה על זה¹⁴⁶.

הערות - ילמד ענוים דרכו

הבא - אותה יש אף לגויים, כטפלים לישראל. וכן כתב במאמר הגאולה: "צריך שתדע כי אף על פי שגם האומות יתקנו, הנה יבחנו תמיד בני ישראל מהן... כי אף בחזור פלחי כוכביא אל תחת הקדושה, עוד תגדל מעלת ישראל עליהם הרבה... וגם לזמן העתיד שישוכו כל האומות אל האמת ו'בגוים לא יתחשב', כי כל האומות לא יהיו אלא במדרגת עבדים... אבל ישראל בנים המה לה' ועל כן הירוד שבישראל יותר הוא ממלך שבאומות".
[ומה שהוסיף הרמב"ם בהל' מלכים שהגוי צריך לקבל את המצוות מפני שה' ציווה אותן - הרי זה פשוט, שאף בישראל אין מעשה המצווה פועל אלא כשעושה בכוונה לשם מצווה, כדברי הרמח"ל לעיל חלק א פרק ד.]

143 כיוון שבמעשיהם אין הם משפיעים על תיקון עולם ואין להם חלק בתיקון אלא כאמצעי בלבד לישראל. נראה שטעם זה אין די בכך שהגוי יקיים שבע מצוות בני נח מפני שה' ציווה, אלא עליו לקיימן מפני שזה כתוב בתורת משה (כדברי הרמב"ם לעיל) - והיינו שיקבל על עצמו שישראל הם עמו של ה' ותורת משה אמת, ואז הוא נעשה טפל לישראל וזוכה בכך לחיי עולם הבא. אבל עצם קיום המצוות שלו אינו מועיל, כמו שיבואר לקמן. והוא מה שאמרו בגמרא בעבודה זרה (ג,א) שלעתיד לבוא יבואו האומות ויאמרו שכל מה שעשו לא עשו אלא בשביל ישראל, וזאת כדי לזכות לחיי עולם הבא, ע"ש. וזאת לאחר שהגמרא מוכיחה שקיום המצוות שלהם אינו מועיל לזכותם בחיי עולם הבא. ועיין עוד לקמן.

144 כמו שאומר משה ליתרו: "והיה הטוב אשר יטיב ה' לנו והטבנו לך" (על הצד שלא התגייר אלא היה חסיד אומות העולם).

145 אמנם החלוקה הבסיסית לשבעים אומות היתה מראש מקדם עוד קודם חטאו של אדם הראשון, אולם לא היה מוכרח שהשגחת הקב"ה על האומות תהיה כללית בלבד. הרי גם לישראל יש "שר", שהוא מיכאל, אלא שבניגוד לאומות - השר אינו משגיח בעצמו בהשגחה פרטית, אלא הקב"ה בעצמו משגיח על ישראל. וכך היה ראוי שיהיה גם באומות, שאף על פי שלכל אומה יש שר משלה, אילו היו ראויים והיו מצווים ועושים - היתה השגחה פרטית אלוהית על מעשיהם. אך כשלא זכו - שם הקב"ה את שריהם שיהיו הם הממונים עליהם בהשגחה הפרטית.

146 רמב"ן אחרי מות יח, כה: "כי ה' הנכבד ברא הכל, ושם כוח התחתונים בעליונים, ונתן על כל עם ועם בארצותם לגוייהם כוכב ומזל ידוע כאשר נודע באצטגנינות. וזהו שנאמר: 'אשר חלק ה' אלוהיך אותם לכל העמים', כי חילק לכולם מזלות בשמים, וגבוהים עליהם מלאכי עליון נתנם להיותם שרים עליהם, כעניין שכתוב: 'ושר מלכות פרס עומד לנגדי', וכתוב: 'והנה שר יון בא', ונקראים מלכים כדכתיב: 'ואני נותרתי שם אצל מלכי פרס'. והנה ה' הנכבד הוא אלוהי האלהים (=ששולט ונותן כוח במלאכים) ואדוני האדונים לכל העולם. אבל ארץ ישראל אמצעות הישוב היא נחלת ה' מיוחדת לשמו, לא נתן עליה מן המלאכים קצין שוטר ומושל בהנחילו אותה לעמו המיוחד שמו, זרע אוהביו, וזהו שאמר: 'והייתם לי סגולה מכל העמים כי לי כל הארץ', וכתוב: 'והייתם לי לעם ואנכי אהיה

ועל דבר זה נאמר (עמוס ג,ב): "רַק אֶתְכֶם יִדְעָתִי (=בהשגחה פרטית, ללא מתווך) מִפְּלִ מְשִׁפְּחוֹת הָאֶדְמָה". ואמנם לא מפני זה תעדר ח"ו ידיעתו יתברך שמו בפרטיהם (של הגויים), כי הכל צפוי וגלוי לפניו יתברך שמו מעולם. אבל העניין הוא שאינו משגיח ומשפיע לפרטיהם¹⁴⁷.

ודבר זה תבינהו במה שנבאר עוד לפנינו בס"ד (לקמן פרק ה).

ט. תולדות מעשה אומות העולם

ואולם במעשיהם של ישראל תלה האדון ב"ה תיקון כל הבריאה ועילוייה כמש"כ¹⁴⁸, ושעבד כביכול את הנהגתו לפועלם, להאיר ולהשפיע או ליסתר ולהתעלם ח"ו על פי מעשיהם¹⁴⁹.

הערות – ילמד ענוים דרכו

לכם לאלוהים, לא שתהיו אתם אל אלוהים אחרים כלל". ועיין רמב"ן לויצא כח,יב; בהעלותך יא,טז; שופטים יח,ט-יב.

147 סעיף זה מדבר מצד ההשגחה ה"אישית" שעליה דיבר הרמח"ל בפרק ג, הכוללת את חלוקת התפקידים לתיקון הכללי. ובזה לכל אדם מישראל יש "השגחה פרטית" כי כפרט יש לו תפקיד ויעוד בתיקון הכולל והוא משפיע על כלל המהלך, ואילו לגויים יש רק השגחה כללית - היינו שיש תפקיד כללי לכלל המין, אך אין תפקיד פרטי לכל אחד מהפרטים.

הסעיף הבא עוסק בהשגחה הכוללת, שמכוונת את הבריאה לימי התיקון לקיבוץ בני עולם הבא, שהרע יתבטל ויהיה רק טוב, ההשגחה שעליה דיבר הרמח"ל בפרק ב. על זה בא לבאר שרק מעשי ישראל משפיעים לתיקון הכללי, ומוסיפים הארה או מגדילים ההסתר, מה שאין כן אומות העולם. על כן גם המשפט עליהם הוא ברמת עצמם ולא יותר מכך. נמצא שהאומות הן דרגת ביניים בין ישראל לבעלי החיים ברמת ההשגחה - בעלי החיים מושגחים לקיום המין בלבד וכן הוא לאומות העולם מצד ההשגחה לתיקון עולם, אבל מצד ההשגחת המשפט - יש לאומות העולם השגחה של שכו ועונש ברמת הפרט, ללא קשר לתיקון הכללי.

148 היינו כל מה שנכתב בחלק א פרקים ב-ה שייך בפועל רק בישראל, שרק בס מתבטאת תכלית הבריאה לקנות את השלמות במעשיהם ורק בס הנשמה מאירה בגוף ומזככת אותו על ידי התורה והמצוות, ורק הם פועלים התנועה שמלמטה למעלה.

דעת תבונות סי' קל: "ונמצא באמת שכל סדרי ההנהגה העליונה וכל תולדותיה מיוסדים רק על ישראל, בפנות טובו ית' להם באהבה או בפנות מהם ח"ו; ונמצאו הם לבדם העיקר בכל הבריאה כולה, וכל השאר תלויים בהם".

149 כן כתב בנפש החיים א,ד: "וזאת תורת האדם: כל איש ישראל אל יאמר בלבו ח"ו: כי מה אני ומה כוחי לפעול במעשי השפלים שום עניין בעולם? אמנם יבין וידע ויקבע במחשבות לבו, שכל פרטי מעשיו ודיבוריו ומחשבותיו כל עת ורגע - לא אתאבידו ח"ו. ומה רבו מעשיו ומאוד גדלו ורמו. שכל אחת עולה כפי שורשה לפעול פעולתה בגובהי מרומים, בעולמות וצחצחות האורות העליונים. ובאמת כי האיש החכם ויבן את זאת לאמיתו, לבו יחיל בקרבו בחיל ורעדה, בשומו על לבו על מעשיו אשר לא טובים ח"ו עד היכן המה מגיעים לקלקל ולהרוס בחטא קל ח"ו, הרבה יותר ממה שהחריב נבוכדנצר וטיטוס. כי הלא נבוכדנצר וטיטוס לא עשו במעשיהם שום פגם וקלקול כלל למעלה, כי לא להם חלק ושורש בעולמות העליונים שיהיו יכולים לנגוע שם כלל במעשיהם. רק שבחטאינו נתמעט ותש כביכול כוח גבורה של מעלה - 'את מקדש ה' טמאו' - כביכול המקדש העליון. ועל ידי כן היה להם כוח לנבוכדנצר וטיטוס להחריב המקדש של מטה המכוון נגד המקדש

אך מעשה האומות לא יוסיפו ולא יגרעו במציאות הבריאה, ובגילוי יתברך שמו או הסתרו, אבל ימשיכו לעצמם¹⁵⁰ תועלת או הפסד, אם בגוף ואם בנפש, ויוסיפו כוח בשר שלהם או יחלישוהו¹⁵¹.

הערות - ילמד ענוים דרכו

של מעלה, כמו שאמרו רז"ל: 'קמחא טחינא טחינת'. הרי כי עוונותינו החריבו נווה מעלה, עולמות עליונים הקדושים, והמה החריבו רק נווה מטה. וזהו שהתפלל דוד המלך ע"ה: 'יודע כמביא למעלה בסבך עץ קרדומות' - ביקש שיחשב לו כאילו למעלה בשמי מרומים הרם, אבל באמת לא נגעו שם מעשיו כלל כנ"ל".

כוח זה ניתן להם בהר סיני, ראה דעת תבונות סי' קנח: "שאף על פי שישאל כבר מוכנים הם מצד עצמם להיות לעבודתו ית', וגם הם פועלים בעצמם שלא בהכרח כלל, כמו שביארנו, אמנם כוח העבודה עצמה אינו ניתן להם אלא מידו ית', וזה מה שנתן להם בשעת מתן תורה, ומה שמקיים ומחדש לכל אחד ואחד תמיד. ותראי שזהו ענין הפרש שבין המצווה ועושה למי שאינו מצווה ועושה, כי האדם המצווה יש כוח בידו, מסור ממנו ית', שיתקן במעשיו התיקונים המצטרפים בבריאה, מה שאינו כן שאינו מצווה... ותראי כי זה מה שעשה האדון ב"ה לישראל בהר סיני, שהנה לא נתן להם שם התורה כולה במעמד ההוא, אבל היתה הכנה כוללת לכל עבודת המצוות, כי אז השלים להם תחילה כל העיטורים והמעלות הראויים לאדם העשוי לעבוד את יוצרו, שבתחילה נשפל מעלתו להיות עלול ליצר הרע, כמו שביארנו, ואז נמשל כבהמות נדמה. ובכואם אל הר סיני, נתן להם האדון ב"ה כל היקר המגיע להם להשתלם במציאותם, להיות להם כוח להיות משרתים אותו. ואז קירבם אליו באהבה... ואז נתן להם תחילה הכוח לשמור כל מצוותיו, ושמעושיהם בעבודתו יעשו הפרי הטוב המצטרף לתיקון הבריאה... ומשם והלאה נשארו ישראל מובדלים מן העמים, ומעוטרים בכוח עליון לשמור כל המצוות, לתקן בהם כל הבריאה כולה, וכמו שביארנו".

150 על כן אמרו חכמים שכל מעשיהם של הגויים, אפילו הטובים - לגרמייהו. כלומר לצורך עצמם. בבא בתרא י, ב: "מהו שאמר הכתוב: 'צדקה תרומם גוי וחסד לאומים חטאת? נענה רבי אליעזר ואמר: צדקה תרומם גוי - אלו ישראל, דכתיב: 'ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ', וחסד לאומים חטאת - כל צדקה וחסד שאומות עובדי כוכבים עושין חטא הוא להן, שאינם עושין אלא להתגדל בו... אלא כדי שתמשך מלכותן... אלא להתיהר בו... אלא לחרף אותנו בו..." ועיין מכתב מאליהו חלק ה עמ' 187.

151 אף ששבע מצוות בני נח הן מצוות מאת ה', ואם כן העושה אותן לשם פועלן היה ראוי שמעשיו ישפיעו בעולמות, הואיל ואומות העולם לא רצו לקיימן - עמד והתירן להם, היינו שניתק אותם מהשפעה על התיקון הכללי, והותיר את המצוות כמשפיעות רק על העניין הפרטי שלהם. עבודה זרה ב, ב, ג, א: "תני רב יוסף: 'עמד וימודד ארץ ראה ויתר גויים' - מאי ראה? ראה ז' מצוות שקיבלו עליהן בני נח ולא קיימום, כיוון שלא קיימום עמד והתירן להן. איתגורי איתגור? א"כ מצינו חוטא נשכר? ! אמר ר' בריה דרבינא: לומר, שאף על פי שמקיימין אותן - אין מקבלין עליהם שכר. ולא? והתניא, היה רבי מאיר אומר: מנין שאפילו עובד כוכבים ועוסק בתורה שהוא ככהן גדול? תלמוד לומר: 'אשר יעשה אותם האדם וחי בהם', כהנים לויים וישראלים לא נאמר אלא האדם, הא למדת, שאפילו עובד כוכבים ועוסק בתורה - הרי הוא ככהן גדול! אלא לומר לך, שאין מקבלין עליהם שכר כמצווה ועושה אלא כמי שאינו מצווה ועושה. דאמר ר' חנינא: גדול המצווה ועושה יותר משאינו מצווה ועושה". וכבר הוסבר לעיל חלק א פרק ד ש"גדול המצווה ועושה" מפני ההשפעה שמשפיע בעולמות. וזהו מה שאומרים חז"ל שכל מה שהם עושים הוא "לגרמייהו" - היינו מצד התיקון הכללי אין למעשיהם השפעה, אלא רק לצורכם הפרטי.

מסלול 1: יום ג, ח סיון
מסלול 2: יום ד, ח סיון
מסלול 3: יום ה, ז סיון
מסלול 4: יום א, ח סיון

י. ההשגחה עליהם

ואמנם אע"פ שאין הקב"ה משגיח על האומות בפרטיהם, כבר אפשר שישגיח בהם לצורך יחיד או רבים מישראל¹⁵². אמנם זה בבחינת "המקרים האמצעיים" שביארנו בפרק הקודם.

שאלות מנחות:

- ✦ מה תכלית מצוות בני נח לעומת תכלית מצוות התורה? מדוע המדרש כולל זאת ב"טומאה וטהרה"?
- ✦ הסבר: לגויים אין עולם הבא אך יש מהם שיהיו בעולם הבא.
- ✦ מדוע בזכותם של ישראל לקבל תורה יש גם סיכון גדול?
- ✦ סכם את ההבדלים בין ישראל לאומות (מצד עצם ההוויה, מצד מספר המצוות, מצד מעלת הנשמה, מצד השפעת המעשים, מצד השגחת ה', מצד הזכאות לחיי עולם הבא).

מסלול 3 - הלימוד בשישי-שבת ברמב"ן על הפרשה

הערות - ילמד ענוים דרכו

152 "ויזכור אלוהים את אברהם - וישלח את לוט מתוך ההפכה"; "אל תצורם ואל תתגר בם" - בעמון וכן במואב מפני נעמה העמונית ורות המואביה שצריכות לצאת מהם לטובת ישראל.

מסלול 1: יום ג, ח סיון	מסלול 3: יום ה, ז סיון
מסלול 2: יום ד, ח סיון	מסלול 4: יום א, ח סיון